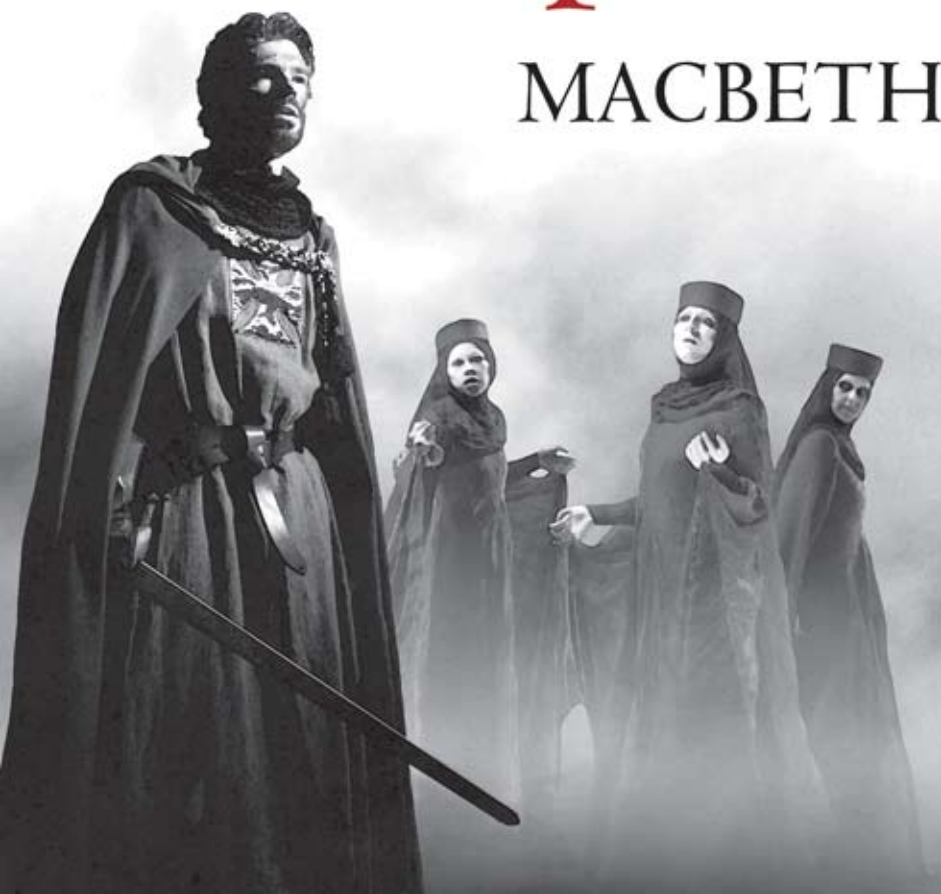

REMZİ KİTABEVİ

William Shakespeare

MACBETH

MACBETH

William Shakespeare

Macbeth

Türkçesi:
Bülent Bozkurt

Remzi Kitabevi

Çeviride, oyunun yeni edisyonları (özellikle, Stanley Wells ile Gary Taylor'ın yayına hazırladığı Oxford edisyonu) da göz önünde tutularak aşağıdaki metin esas alınmıştır: William Shakespeare, *Macbeth, in William Shakespeare: The Complete Works*, edited by Peter Alexander. London, 1951.

© Remzi Kitabevi, 2000

Her hakkı saklıdır.

Bu yapıtın aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

MACBETH / William Shakespeare

Yayına hazırlayan: Neclâ Feroğlu
Kapak tasarımı: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-0767-2

BİRİNCİ BASIM: Ekim 2000

ON BEŞİNCİ BASIM: Nisan 2025

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705

Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090

www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr

Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi

4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul

Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

İçindekiler

Giriş, 7

Kişiler, 15

I. Perde, 19

II. Perde, 46

III. Perde, 66

IV. Perde, 94

V. Perde, 122

GİRİŞ

Macbeth

Macbeth, Shakespeare'in dört büyük trajedisinin sonuncusu ve en kısası (belki de düşünce, anlam ve çağrışım yükü açısından en yoğun olanı). Oyunun 1606 yılında yazıldığı ve aynı yıl sahnelendiği sanılıyor. Yazar bu oyun için temel kaynak olarak, vak'anüvis Raphael Holinshed'in *Vakayiname'sini* (1577) kullanmış. Bu kitaba göre Macbeth, 1040 yılında İskoçya Kralı Duncan'ı öldürür, tahtı gasp eder ve on yedi yıl sonra, Duncan'ın oğlu Malcolm tarafından yenilgiye uğratılarak tahttan indirilir.

Macbeth'in günümüze ulaşan tek metni, Shakespeare'in ölümünden sonra, 1623 yılında yayınlanan oyunların toplu basımında ('First Folio') bulunan, kısmen bozuk metin. Bu metinde bazı ekleme ve çıkarmaların, başka oyunlardan bölümlerin olduğu belirlenmiş. Metnin, sarayda sergilenen özel bir gösterim için kısaltılmış olduğu görüşü de yaygın.

Kimi araştırmacı ve yorumcular, oyunun İskoçya tarihini konu almasını ve doğaüstü unsurlara ağırlıklı olarak yer vermesini, doğaüstü konulara özellikle meraklı olan İskoçya Kralı VI. James'in 1603 yılında, Kral I. James olarak İngiltere tahtına çıkmış olmasına bağlıyorlar. Ayrıca, oyunda bazı bölümlerin (özellikle, IV. Perde, III. Sahne'deki, Kral Edward'ın, 'sıraca illeti'ni iyileştirme gücüne ilişkin bölüm) Kral I. James'e iltifat niteliği taşıdığı belirtiliyor.

İngiltere tiyatro tarihinde *Macbeth*'in önemli bir yeri var. Oyun bu açıdan Shakespeare'in en başarılı yapıtları arasında. Özellikle 17. yüzyıldan itibaren *Macbeth*, İngiltere'nin başta gelen tiyatrolarında ünlü aktörlerce başarıyla sahnelenmiş. Bunlar arasında, 18. yüzyılın başında Sarah Siddons, tüm zamanların en başarılı Lady Macbeth rolüyle dikkati çekiyor. Yine aynı dönemde, Edmund Kean, *Macbeth* rolünde çok di-

namik bir oyun sergilemiş. Daha sonra, ünlü Macbeth'ler arasında W. C. Macready (1820), Charles Kean (1857), Henry Irving (1888), John Gielgud (ilk Macbeth rolü, 1930) ve Laurence Olivier (ilk Macbeth rolü, 1937) geliyor.

Macbeth'in en tanınmış film uyarlamaları, 1949'da Orson Welles'in ve 1971'de Roman Polanski'nin yönettiği filmler. Oyunun Verdi (1847) ve Bloch (1910) tarafından bestelenmiş önemli opera uyarlamaları da var.

Shakespeare'in, başta 'ironi' olmak üzere özellikle söz sanatlarını, monologları ve monolog niteliğinde (belli bir anda, varolan öteki kişiler dikkate alınmaksızın yapılan) konuşmaları ile genel olarak dili kullanma ustalığının ön plana çıktığı oyunda başlıca temalar şunlar: 'Korku,' 'ihtiras,' 'iyi ve kötü,' 'insanoğlunun dış görünümü ve iç yüzü,' 'adalet,' 'kader,' 'muhayyile, iç dünya ve dış dünya,' 'gerçek ve gerçek dışı,' 'rasyonal ve irrasyonel düşünce, söz, duyumsama,' 'insani değerler,' 'yaşamın anlamı ve anlamsızlığı'.

Oyunun ana çatısının kısa bir özeti, Shakespeare'in dramatik dehası, söz ustalığı ve kullandığı temaların ne denli etkili olduğu hakkında bir fikir verebilir.

Savaşta zaferle dönen komutanlar Macbeth ile Banquo, ıssız bir bozkırda, esrareniz bir şekilde, üç cadıyla karşılaşır. Cadılar Macbeth'i selamlarken, ona, sahip olmadığı unvanlar da yakıştırarak geleceğiyle ilgili kehanette bulunurlar:

BİRİNCİ CADİ

Selam sana Macbeth! Selam, Glamis Beyi!

İKİNCİ CADİ

Selam sana Macbeth! Selam, Cawdor Beyi!

ÜÇÜNCÜ CADİ

Selam sana Macbeth! Selam, geleceğin Kralı!

Banquo, cadılardan kendi geleceğini de açıklamalarını ister:

Zamanın tohumlarına bakıp anlayabiliyorsanız,

Hangi tane büyüyecek, hangisi kalacak;

Bana da söyleyin o zaman.

Cadılar, Banquo'ya, onun değil, çocuklarının kral olacağını söyler.

Macbeth zaten Glamis Beyi'dir. Önce, Cawdor Beyi ve Kral olacağına inanmak istemez. Ama kısa süre sonra, Kral Duncan'ın kendisine, kahramanlığının ödülü olarak Cawdor Beyi unvanını verdiğini öğrenince kafası karışır ve içinde krallık ihtirası uyanır. Oysa, duruma başka açıdan bakan Banquo, Macbeth'i uyarır:

*Bazen, karanlığın temsilcileri,
Aklımızı çelip bizi kötülüğe yöneltmek için,
Baştan bir iki şeyi doğru söyler,
Güvenimizi kazandıktan sonra,
İş canalıcı noktaya geldiğinde,
Oyuna getiririrler bizi.*

Oysa Macbeth'i krallık düşüncesi ve bu işin korkusu sarmıştır bile:

*Korkunç düşünceler geçiyor kafamdan...
Hayalimizdeki korkular,
Gerçek korkulardan daha kötü.
Cinayet, henüz kafamda bir hayal olduğu halde,
Öylesine sarsıyor ki benliğimi...
Elim kolum tutmaz oluyor.
Ve sanki bana, sadece var olmayan
Gerçekmiş gibi geliyor.*

Macbeth'in karısı Lady Macbeth bu kehaneti duyduğunda, derhal kendi kesin tavrını ortaya koyar ve bir monologla Macbeth'in ruh halinin ve kişiliğinin kısa va aydınlatıcı bir çözümlemesini yapar:

*Geleceksin dedikleri yere geleceksin.
Ama senin yapın beni korkutuyor:
O kadar yufka yürekliisin ki,
Kestirmeden gitmeye yanaşmazsın.
Gözün yüksekte, hırslı olmaya hırslısın,
Ama hırsına yoldaşlık edecek gaddarlık sende yok...
Dolap çevirmek istemiyorsun ama,
Haksız kazanca diyeceğin yok.*

Lady Macbeth bu arada kendi kendini kızıştırmayı da ihmal etmez:

*Ey düşüncelere eşlik eden cinler, gelin hadi,
Çekin alın kadınlığımı benden; baştan ayağa,
En haince gaddarlıkla doldurun içimi;
Kanımı koyulaştırın,
Vicdana giden yolları, geçitleri tıkayın,
Azap, merhamet duyguları yol bulup geçemesin...
Hedefimle benim arama dikilemesin.*

Lady Macbeth daha sonra Macbeth'i, Kral Duncan'ı öldürmeye teşvik eder; kararsızlığından, şüphe ve korkularından dolayı onu kınar ve kışkırtır:

*İnsanları aldatmak istiyorsan,
İfadeni duruma uydur; gözlerinde,
Ellerinde, dilinde hoş geldin olsun;
Masum çiçek gibi görün,
Ama dibinde yatan yılan ol...
Şimdi... mükemmel bir fırsat çıktı,
Ama bu defa sen ödlekleştin...*

MACBETH

Ya başaramazsak?

LADY MACBETH

*Ne demek, başaramazsak!
Sen cesaretini topla, son demine kadar.
Başaracağız.*

Macbeth, gönülsüzce de olsa, eyleme geçmeyi kabul eder. Ancak, cinayet düşüncesinden hâlâ rahatsızdır. Hayaller görür:

*Bu ne? Bir hançer mi önümde beliren,
Kabzası elime yakın? Gel hadi, gir elime!
Tutamıyorum seni, ama hâlâ görüyorum.
Ey ölümcül hayal, göze görünüyorsun,*

*Ama ele gelmiyorsun, öyle mi?
Yoksa kafamın içinde misin yalnızca?
Sahte bir hançer, hummalı beynimin ürünü!*

Macbeth Kral'ı öldürür. Cinayet sonrası pişmanlık, vicdan azabı ve korku duygularını, yine Lady Macbeth'in kararlı tutumu ve yüreklendirmesiyle atlatır ve Duncan'ın yerine tahta geçer. Ancak bu defa cadıların ikinci kehanetinin gerçekleşmesinden korkar:

*Kral olmak bir şey değil,
Asıl önemlisi, güvende olmak.
Bu Banquo çok korkutuyor bizi,
Adamdaki kral tavrı ve egemenlik ifadesi
İnsanı ürkütüyor.*

Şimdi artık, başta korku ve pişmanlık olmak üzere, karmaşık ve gelişli duyular içinde bocalamaktadır:

*Yılanı yaraladık, ama öldüremedik;
İyileşip yine kendine dönecek;
Eskisi gibi, her an ısırabilecek bizi.
Ama, isterse evrenin yapısı dağılsın,
Gökyüzü, yeryüzü yok olsun; yine de,
Biz yemeğimizi korku içinde yemeyiz...
Zihnin işkence çarkında,
Sürekli azap içinde kıvrılmaktansa,
Huzur bulalım diye huzura kavuşturduğumuz
Ölülerin yanında olmak daha iyi.*

Banquo ile Fleance'ı öldürtmek için iki katil tutar. Banquo ölür fakat Fleance kurtulmayı başarır. Fleance'ın kurtulması Macbeth'in içine yine korku salar. Hayali korkularından kurtulmakta giderek daha büyük zorluk çeker. Sarayın ileri gelenlerine verdiği bir yemekte, kendisinin oturacağı iskemlede, öldürttüğü Banquo'nun hayaletini görür ve onunla konuşmaya çalışır. Lady Macbeth ile yemekte hazır bulunanlar hayaleti görmediklerinden Macbeth'in tavrını yadırgarlar. Lady Macbeth yi-

ne duruma el koyar ve Macbeth'e yardım ederek sakinleşmesini sağlar. Ancak, Macbeth'in kuruntu ve saplantıları giderek marazileşmektedir:

*Bir zamanlar, beyin dağıldı mı insan öldürdü
Ve iş orada biterdi. Ama şimdi,
Kafataslarında yirmi ölümcül delikle
Yerinden kalkıyor adamlar
Ve gelip iskemlemize konuyorlar.
Cinayetin kendisinden acayip bu.*

Macbeth, İskoç Beyi Macduff'ın, İngiltere'de bir ordu toplamakta olan Duncan'ın oğlu Malcolm'la birleştiğini ve bunların kendisine karşı savaş hazırlıklarına giriştiğini duyunca, Lady Macduff ile çocuklarını öldürtür.

Bu arada, o ana kadar sağlam duruyor gibi görünen Lady Macbeth, vicdan azabıyla delirerek intihar eder. İntihardan önceki uykuda gezme nöbetlerinden birinde, kendisine bakan doktorla nedimesinin duyacağı şekilde, hem kendisini hem de Macbeth'i suçlayıcı sözlerle sayıklar:

Hadi çık, uğursuz leke, çıksana! Bir, iki. Tamam, işi bitirme vakti geldi. Cehennem çok kasvetli. Ayıp, Lordum, ayıp! Asker korkar mı? Anlarılarsa anlasınlar; kimin haddine yetkimizi sorgulamak? Ama hayret, ihtiyarda da amma bitmez kan varmuş; kimin aklına gelirdi?

Lady Macbeth, bir yandan ellerini ovuşturarak hayali kan izlerini çıkarmaya çalışıyor, öte yandan parça parça geçmiş hatırlıyor. Burada, özellikle haris ve kötü ruhlu insanların sınırsız yetkiye sahip olma, adalete karşı dokunulmazlık, daha sonra gelebilecek suçlamalara karşı bağışıklık kazanma hevesi ile ilgili anahtar cümle dikkat çekiyor: *Kimin haddine yetkimizi sorgulamak!*

Shakespeare'in, herhalde Romalı yazar Plutarkhos'tan da esinlenerek, değişik boyutlarıyla çok sık işlediği bir tema bu. Aynı zamanda, çağlar boyunca eskimeyen bir tema: Her ne pahasına olursa olsun, yükseldiği kadar yükselmek, mümkünse adaletin ve yaptırımın ulaşamayacağı bir konuma gelmek, tercihen adaleti dilediği gibi yönlendirmek ya da adaletin kendisi olmak, sayısız tiyatro ve roman kişisi yanında, gerçek

kişilerin de hülyası olmuş. Shakespeare bu temayı ve söz konusu tutkuların kölesi olan kişileri *Macbeth*'te değişik boyutlarıyla ve derinlemesine irdeliyor ve asıl önemlisi, onları çok yakınımıza, bizi rahatsız edecek, zaman zaman ürpertecek kadar yakına getiriyor. Öyle ki, hem insanlığı, yaşamı ve varoluşu, anlamı ve anlamsızlığı, kötüyü ve kötülüğü, hem de bunlarla bağlantılı olarak kendimizi yeni bir ışık altında ya da daha doğrusu, alacakaranlıkta görüyoruz; kendi amaçlarımızdan, yaşam görüşümüzden, bilincimizden kuşku duymaya başlıyoruz. Oyun süresince, insan yaşamının, ahlakının en derin yönleri ve sorunlarıyla ilgili, cevap veremeyeceğimiz, 'absürd' sorular sormaya zorlanıyoruz.

Macbeth de oyunun sonunda kendini, yapayalnız, bir tür 'absürd' konumda bulur. Artık ne hedef kalmıştır, ne dava. *Macbeth*, sanki mekanik bir dürtüyle, bir 'otomaton' gibi ilerlemeyi sürdürür. Kafasında kendini sona hazırladığı, artık korku duymayışından da bellidir:

*Korkunun tadını neredeyse unutmuşum.
Bir zamanlar, gece bir çığlık duysam ürperir,
Tir tir titrerdim; kasvetli bir hikâye dinlesem,
Gerçekmiş gibi tüylerim diken diken olurdu.
Dehşete doyduğum artık.*

Çok geçmeden, Lady *Macbeth*'in ölüm haberini aldığında gösterdiği tepki ve daha sonra, yaşamın boşluğuyla ilgili sözleri, özellikle içinde bulunduğu anın dramatik önemi ve sözlerindeki anlam derinliği, *Macbeth*'in gözümüzde büyümesine yol açar. O artık, iyi veya kötü, ihtiraslı vs. biri değil, Shakespeare'in dehasının özgün ürünlerinden biridir:

SEYTON

Lordum, Kraliçe ölmüş!

MACBETH

*Bir gün ölecekti nasıl olsa;
Bu haber bir gün gelecekti.
Yarm... Yine yarm... Yine yarm...
Sürüklenip gidiyor böyle bu boş yaşam,
Kayıtlı zamanın son hecesine kadar...
Yaşam dediğin yürüyen bir gölge,*

*Bir garip oyuncu;
Bir hışm sahnede dolanıp boy gösteriyor;
Sonra haber çıkmıyor zavallıdan.
Yaşam bir masal; kaçığın birinin anlattığı.
Şamata ve öfke dolu baştan başa;
Hiçbir anlamı yok.*

Oyunun sonunda İngiliz birlikleri Macbeth'in şatosunu kuşatır. Macduff ile Macbeth savaş alanında karşı karşıya gelir. Macbeth ölür ve Malcolm tahta geçer.

Çevirenin Notu: Bu çeviriyi okuyarak bana, son derece yararlı bulduğum isabetli görüş ve önerilerini ileten, Marlowe ve Shakespeare çevirmeni, mesai arkadaşım Hamit Çalışkan'a teşekkürü borç biliyorum.

KİŞİLER

DUNCAN (İskoçya Kralı)

Kral'ın oğulları

MALCOLM

DONALBAIN

MACBETH (Glamis Beyi, sonra Cawdor Beyi, daha sonra İskoçya Kralı)

İskoç Beyler

BANQUO

MACDUFF

LENNOX

ROSS

MENTEITH

ANGUS

CAITHNESS

FLEANCE (Banquo'nun oğlu)

SIWARD (Northumberland Kontu)

GENÇ SIWARD (Siward'ın oğlu)

SEYTON (Macbeth'in emir eri)

ÇOCUK (Macduff'ın oğlu)

İNGİLİZ DOKTOR

İSKOÇ DOKTOR

SUBAY

KAPI BEKÇİSİ

YAŞLI ADAM

LADY MACBETH

LADY MACDUFF

LADY MACBETH'İN NEDİMESİ

CADILAR

HECATE (Cadılar Kraliçesi)

HAYALETLER

KATİLLER

LORDLAR, BEYLER, SUBAYLAR, ASKERLER, GÖREVLİLER,
HABERCİLER, CİNLER, PERİLER

Olayların geçtiği yer: İskoçya ve İngiltere

MACBETH

William Shakespeare

- ♦ Antonius ve Kleopatra
- ♦ Atinalı Timon
- ♦ Bir Yaz Gecesi Rüyası
- ♦ Coriolanus
- ♦ IV. Henry
- ♦ Fırtına
- ♦ Hamlet
- ♦ Huysuz Kız
- ♦ Julius Caesar
- ♦ Kısasa Kısas
- ♦ Kış Masalı
- ♦ Kral Lear
- ♦ Macbeth
- ♦ Onikinci Gece
- ♦ Othello
- ♦ Romeo ve Juliet
- ♦ Size Nasıl Geliyorsa
- ♦ Soneler
- ♦ III. Richard
- ♦ Venedik Taciri
- ♦ Veronalı İki Beyzade
- ♦ Windsor'ın Şen Kadınları
- ♦ Yanlışlıklar Komedyası
- ♦ Yeter ki Sonu İyi Bitsin
- ♦ Yok Yere Yaygara

ISBN 978-975-14-0767-2

9 789751 407672